

JAPONİZMİN EMPRESYONİST SANAT AKIMI ÜZERİNE ETKİLERİ

Hikmet ŞAHİN¹

ÖZET

Uzun yıllar Batı'ya kapalı olan Japon kültürü ve sanatı, kapılarını 1850'li yıllarda tüm dünyaya açmış; ticaret yoluyla yayılan Japon kültürü ve sanatı özellikle Avrupa'da bir 'moda' haline dönüşmüştür. Batılı tüccarlar yoluyla edinilen Japon egzotik ürünler dönemin bazı sanatçıları tarafından yoğun ilgiyle karşılanmış; gelişmekte olan modernist akımlara esin kaynağı olmuştur. 19. yüzyılda özellikle Japon baskı ustalarının yapmış olduğu "estamp" adı verilen baskı resimleri Avrupalı dönem sanatçıları tarafından toplanmış; koleksiyonları yapılmıştır. Japon baskı resimlerinin incelenmesi Avrupa modern sanat anlayışına yeni bakış açıları getirmiş; sanatçılar bu resimlerden edindikleri izlenimler ışığında yeni sanat arayışlarının oluşmasına zemin hazırlamışlardır. Oluşan bu zemin bağlamında çalışmanın amacı Batı sanatı tarihinde önemli bir yer tutan Empresyonist sanat anlayışının beslendiği kaynaklardan biri olan Japon kültür ve sanatı hakkında bilgi vermek; Empresyonist veya Post-Empresyonist eserler ve etkileşimde bulunduğu Japon sanatıyla arasındaki bağları incelemektir. Japon sanatı sadece Empresyonist sanat akımlarını etkilememiş; Art Nouveau, Ekspresyonizm, Fovizm, Kübizm gibi akımlara da esin kaynağı olmuştur. Ancak; çalışmanın kapsamı 19. yüzyıl Empresyonist akım ve sanatçılarıyla ilgili olarak sınırlandırılmış; konunun daha iyi anlaşılabilmesi için örnekler bilinen Empresyonist sanatçı ve eserleri üzerine yoğunlaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Japonizm, Empresyonizm, Empresyonist Sanatçılar

Şahin, Hikmet. "Japonizmin Empresyonist Sanat Akımı Üzerine Etkileri". *idil* 4.18 (2015): 81-109.

Şahin, H. (2015). Japonizmin Empresyonist Sanat Akımı Üzerine Etkileri. *idil*, 4 (18), s.81-109.

¹Öğrt. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Konya, hikmetxsahin@gmail.com

THE EFFECTS OF JAPANISM ON THE IMPRESSIONIST ART MOVEMENT

ABSTRACT

The Japanese art and culture, which had been isolated from the West for long periods, opened their doors to the whole world in the 1850s and Japanese culture and art became a “fashion” especially in Europe after they spread through trade across the globe. Exotic Japanese commodities obtained through Western merchants aroused a huge interest among some artists of the time and served as a source of inspiration for modernist movements. In the 19th century, especially lithographic pictures called “estamp” made by Japanese lithographers were collected by European artists of the time. Examination of Japanese lithographic pictures brought new points of view to the European modern art and artists laid the foundations for new artistic pursuits in light of impressions they obtained from those pictures. The basic goal of this study is to obtain information about Japanese culture and art, one of the sources that fed the Impressionist Art, which occupies a significant place in the history of Western Art, and to investigate the relationships between the Impressionist or Post-Impressionists works and the Japanese art, which they interacted with. Japanese art did not only influence the Impressionist art movements but it also inspired movements such as Art Nouveau, Expressionism, Fauvism and Cubism. However, the scope of the study was limited to the 19th century Impressionist movement and artists and the examples were focused on well-known Impressionist artists and their works so as to understand the subject better.

Keywords: Japonism, Impressionism, Impressionist Artists

GİRİŞ

Modernist bir sanat akımı olan Empresyonizm Batı sanatı tarihi ve günümüz sanatı dinamiklerinin oluşmasında önemli bir rol oynamıştır. Empresyonizmin Sanayi Devrimi sonrası ortaya çıkması, kaynaklarını sanayileşen toplum ve oluşturduğu auradan aldığı bilinen bir gerçektir. Ancak tüm bunların yanı sıra Empresyonizmin gerçek anlamda kaynaklarının sadece bilinen Batı'nın teknolojik gelişim sürecine bağlamak yetersiz olacaktır.

Empresyonizmin gelişiminde önemli rol oynayan etkenlerden biri adına Japonizm denilen, kapalı bir yapı olma özelliği gösteren ve daha sonrasında Batı'ya açılan Japon kültür ve sanatının özellikle Avrupa'da göstermiş olduğu etkidir. Kültür ve sanatı tek bir bakış açısından değerlendirmek yanlış bir tutum olacaktır. Batı sanatının önemli akım ve eserlerinden oluşan Empresyonizm dönemini, sanatçı ve eserleriyle etkileyen, 19. yüzyılda tanınımı bulan Japonizm kavramı üzerinde durmak Empresyonist sanat anlayışının tam olarak anlaşılabilmesi için önemli bir noktadır. Bu çalışmanın amacı Batı sanatı tarihinde önemli bir yer tutan Empresyonist sanat anlayışının beslendiği kaynaklardan biri olan Japon kültür ve sanatı hakkında bilgi vermek; Empresyonist veya Post-Empresyonist eserler ve etkileşimde bulunduğu Japon sanatıyla arasındaki bağları incelemektir. Japon sanat ve kültürü Batı sanatına dair birçok akımı etkilemiş olmasına rağmen konu 19. yüzyıl Batı sanatında etkili olmuş Empresyonizm ve Post-Empresyonizm akım ve öne çıkan sanatçılarıyla sınırlandırılmıştır. Konunun anlaşılabilmesi için Japon sanat ve sanatçılarına değinilmiş; ilgili terim ve kavramlar örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır. Nitel araştırma yöntemiyle yapılan bu çalışmada İngilizce, Türkçe kaynak kitap, interaktif mecra, süreli yayın ve makalelerden yararlanılmıştır.

Bu bağlamda çalışmada Japonizm, Japon baskı sanatı ve sanatçıları, Japonizmin Empresyonist akım üzerine etkileri başlıklar halinde incelenecek; Japon kültür ve sanatının Empresyonizm üzerine etkisi açıklanmaya çalışılacaktır.

Japonizm

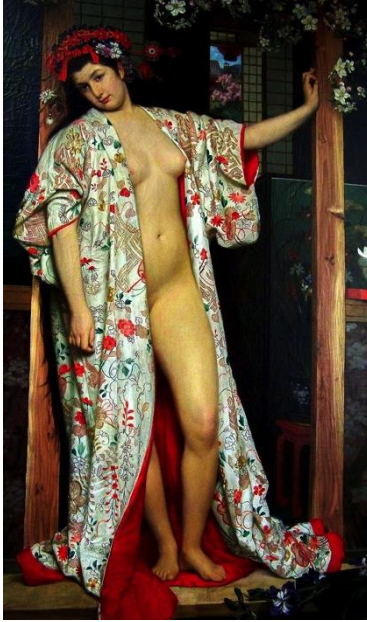
Japonizm, 19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa ve Amerika'da, Japon kaynaklı ürünlerle gösterilen rağbeti tanımlayan bir terim olarak kullanılmıştır. 1866 yılına gelindiğinde, Japon baskı resimleri, çay, bambu mobilya, lake işler, seramik ve yelpazeleri Avrupa ve Amerika pazarını istila etmiştir. New York'taki Tiffany ve Londra'daki Liberty gibi mağazalar lüks ve pahalı mobilya ürünlerinde uzmanlaşmışlardı ve kendilerine tasarım yapmaları için Japon el sanatçılarını ithal etmişlerdir. Aynı yıllarda, Gilbert ve Sullivan, The Mikado adlı opereti, Giacomo Puccini de Madame Butterfly adlı operayı yazmak için Japonizmden esinlenmiştir.

Batı'da Japon ürünlerinin ve el sanatlarının ortaya çıkışı kaçınılmaz bir biçimde görsel sanat üslupları ve konularını da etkilemiştir. Manet'nin *Emile Zola* portresinde, yazarın masasının üzerinde Japonya'dan ithal edilen nesneler ve duvarda bir Japon Baskı resmi görülmektedir. Manet ve Toulouse-Lautrec siyah, belirgin çizgilerle resimlerinin ana hatlarını oluşturmayı Japon sanatından etkilenecek benimsenmişlerdir. Hem Toulouse-Lautrec hem de Gauguin, Japon baskılarında kullanılan dekoratif donuk renk kalıplarından, farklı sonuçlar elde etmelerine karşın yararlanmışlardır. Matisse, bunların desenli yüzeylerinden etkilenen sayısız sanatçılardan biridir. Degas, Japon ahşap baskıları biriktirmiş, bu baskıların konuları onun yaptığı resimleri etkilemiştir, örneğin tuvalet masalarında süslenen saray fahişelerini çizdiği birçok resminde onlardan esinlenmiştir. Van Gogh, Japon manzaralarından etkilenmiş, Arles'a yaptığı gezinin nedenini, Japonya'ya benzer bir doğa sahnesi aramak olarak açıklamıştır (Hollingsworth, 2009: 422).

"Empresyonistler Japon resimlerindeki yan yana dizilmiş canlı renkleri görür görmez nihayetinde anladılar ki; Japon sanatı zengin renk anlayışıyla doğayı resmetmenin yeni bir yolu ve Empresyonist ressamlar onlardan oldukça etkilendiler." (Theodore Duret, *Les Peintres Impressionistes*, 1878). Duret'nin Japon sanatının Empresyonistler üzerine yaptığı etkiyi biraz abartılmış olarak görülebilir ancak o yıllarda Japon ürünlerinin ve sanat eserlerinin Avrupa'ya ithalini düşünecek olursak, özellikle de Fransa'ya, Japon kültür ve sanatının etkisini anlamak mümkündür. Japonizm terimi ilk defa Philippe Burty tarafından bir fenomen olarak ortaya atılmıştır. Burty iyi bilinen bir eleştirmen idi ve Japon sanatının Fransız sanatının yeniden ortaya çıkmasında model teşkil edebileceğini düşünüyordu. Böylece Japonizm, Fransız ulusal kimliğinin yenilenmesinde bir araç haline gelecekti. Fransız sanatçılar ve tasarımcılar çok sayıda Japon kültürüne ait kitap, yazı ve el işleriyle dolu birçok materyallerden etkilenselerdir. (Howard, 1997: 204). O yıllarda Fransada Japon baskıları yüksek kültür ya da sanat eseri olarak algılanmamıştır. Baskılar marketlerde sadece birkaç pense satılıyordu. Japon baskı resimleri bir sanat eseri gibi değil, daha çok lüks eşyaların paketlenmesinde kullanılan ambalaj kağıdı olarak kullanılıyorlardı. Japon ürünleriyle ilgili 1850'lerde birçok satış mağazası açıldı; bu mağazaların müdavimleri arasında Fransız eleştirmen Burty, Degas, Baudelaire gibi dönemin ünlü simaları vardı. Onların yoğun ilgisinden dolayı Japon baskı resimleri çabucak koleksiyon ürünleri haline geldiler (Howard, 1997: 204-205).

Japon resimleri Fransız Avangartlarının hemen ilgisini çekmiş; Japon baskıresimlerini kendi anlayışlarıdoğrultusunda kullanma eğilimine girmişlerdir. Japon baskılarıyoğun bir şekilde stilize edilmiş, mükemmel çizim tekniği, temiz renkler ve kontür çizgilerine sahiptiler: Japon resimlerinde mesafe tek bakışlıveya renk/ışık perspektifiyle sağlanmıyordu; Formlar üst üste getirilerek ve yarıda kesilerek sağlanıyordu. Kompozisyonlar asimetrik, şekiller ise geniş düz renklerin bulunduğu

alanlarda organize ediliyordu (Howard, 1997: 204-205). Japon sanatının etkileri sadece Fransız Avangart sanatçılar arasında olmamıştır; ünlü resamlardan Stevens ve Tissot (Görsel 1), İngiltere’de Whistler (Görsel 2) gibi sanatçılar da Japon baskı resimlerinden ve otantik dekorasyon eşyalarından etkilenmişlerdir (Howard, 1997: 205, Kleiner vd., 2001: 912).

Görsel 1: James Tissot, *Japon Banyosu*, 1864.

Görsel 2: James McNeill Whistler, *Porselen Ülkesinden Gelen Prenses*,
1863-65, Londra.

Japon Baskı Sanatı ve Sanatçıları

Çağdaş ressamların dünyaya açılabilmelerini hazırlayan en önemli kaynaklardan biri Japon resminin, özellikle “estamp” adı verilen baskı resimlerin Avrupa Empresyonist ressamları üzerinde etkisidir. Bu etki Avrupa resminin dış dünyaya açılabilmesinde büyük bir rol oynamıştır (Tansuğ, 1995: 241).

Baskı yöntemleri, Çin’de 8. Yüzyılda gelişmiştir. Ulaşılabilen en eski basılı kitap, *Diamond Sutra* (Elmas Sutra)’nın bir tanesi 868 tarihli ve çok incelikli tahta oyma resimlerle süslenmiştir. On dördüncü yüzyıla gelindiğinde, Batı’da bu teknik keşfedilmeden çok önce, Çinli baskıcılar renkli, -beş çeşit tona kadar- tahta resim baskıları üretmeye başlamışlardır. Çin kültürünün diğer unsurları gibi, renkli tahta baskı tekniği de Japonya’ya geçmiştir. Japon baskı resimleri karmaşık gibi görünmesine rağmen Burty’nin anlatımına göre: “naif” hatta “primitif”dir. Japon sanatçıları doğa ve insanı iç içe düşünmüşler; doğanın Japon sosyal yaşantısının bir parçası olduğunu eserlerinde tasvir etmişlerdir. (Howard, 1997: 205, Kleiner vd., 2001: 912).

1853 yılında ilginç ve güzel sanat eserleri Uzak Doğu’dan Avrupaya gelmeye başlamıştır. Özellikle Japon baskı resim ustalarından *Utamaro* (Görsel 3), *Hokusai* ve *Hiroshige* (Görsel 4) en çok ilgi çeken sanatçılar olmuşlardır. Onların çalışmaları parlak yüzeyler, tek renk setleri ve basit kontürlerden oluşuyordu. Dik ve keskin bakış açıları, düz-dekoratif tasarımları ve cesur figür yaklaşımları sadece Avrupa sanatını değil aynı zamanda dünya sanatını da etkilemiştir (Hunter vd., 2000: 16-17).

Görsel 3: Kitagawa Utamaro, *Terini Silen Kadın*, Ukiyo-e, 1789.

Görsel 4: Utagawa Hiroshige, *Mandarin Ördeği*, 24x36cm,

Renkli Baskı, 1830-1858.

Japon resimlerinde bakıldığında birçok insan onların şatafatlı, çarpıcı doğa betimlemeleri olduğunu düşünülebilir, ancak Japon çalışmaları doğayı aydınlık ve şeffaf bir atmosferle kaplar. Bu atmosfer mavi ve çok renkli bir deniz gibi karşımıza çıkmaktadır. Yollar ve topraklar hoş dağ selvileriyle doludur ki onların dalları farklı açılarda tasvir edilmiştir. Hokusai'nin Kızıl Fuji Dağı (Görsel 5)adlı eserinde, Fuji yüksek bir volkandır, bambular tüm tepeleri kaplarlar. Japon sanatı özellikle doğayı renkli bir resim tekniği ile betimler. Bu özelliklere sahip Japon resimleri Empresyonist sanatçıları güçlü bir şekilde etkilemiştir (Kapos, 1991: 131-132).

Görsel 5: Katsushika Hokusai, *Kızıl Fuji*, 25x38cm,

Ahşap Baskı, 1830.

1600-1868 arasında Batı sanatında *Maruyama Okulu* etkili olmuştur. Japon sanatının aynı yüzyıllarda ortaya çıkan tekniklerinden biri de Ağaç Baskı'dır. Ukiyo-e sanatçıları adıyla anılan ressamalar ahşap üzerine yaptıkları desenleri ilkel aletlerle oyuyorlar ve oyulan yüzeyi mürekkepleyerek pirinç kepeği bir hamurdan kağıt üstüne basıyorlardı. Suzuki Harunobu ve Torii Kiyonobu neşeli ve satirik ağaç baskılarıyla ün yapmışlardır. Harunobu 11 ayrı rengi ağaç baskıda kullanmıştır. Harunobu çeşitli pozisyonlarda zarif kadınlar çizmiştir (Görsel 6). Kadınlar saç düzeltirken, bançede, rüzgarlı havada dolaşırken ya da konut içerisinde otururken betimlenmişlerdir. Renkli

baskı tekniğini Koryusai ve Şungo Katsukava geliştirmiştir. Torii Kiyonaga olgun kadınları canlandırmış; Utamaro ince uzun baskılarında, siyah ve gri lekelerle çalışmış; genellikle figürlerini saç, yüz, boyun ve omuzdan oluşan yarım gövdeyle sınırlamıştır. Hokusai Japon yaşamı ve çarpıcı kent görünümünde başarılı yapıtlar vermiştir. Yaşlı, deli ressam olarak tanınan Hokusai'nin en ünlü yapıtları *Fuji Dağı'nın 36 Görünümü* ve *Dalga*'dır (Görsel 7). Sınırsız düş yeteneğine sahip Hokusai'nin fantezileri güçlü çizgi tekniğiyle anlam kazanmıştır. Hiroşige manzara ressamıdır. Ufuk çizgisini rulonun alt sınırlarına indirerek manzara düzenlemeleri değişik bir görüş açısıyla çözümlenmiştir (Ödekan, 1997: 914-915).

Görsel 6: Suzuki Horunobu, *İki Kız*, 1750.

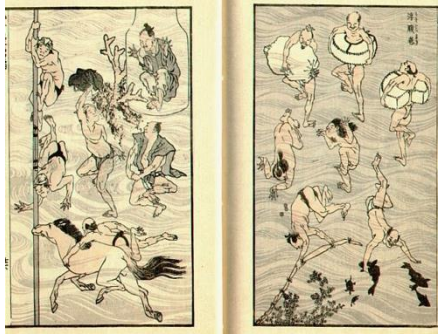

Görsel 7: Katsushika Hokusai, *Kanagawa Yakınlarında Büyük Dalga*,
25x38cm, Ahşap Baskı, 1830.

Japon Ukiyo-e baskıları, “değişen dünyanın resimleri”, güncel yaşamın sahnelerini betimlemektedir ve onların güncelliği 17. yüzyılın Edo’sundaki (Tokyo) orta sınıfın zenginliğini ve keyifli zamanlarını göstermektedir. Başlangıçta sade siyah çerçeveli bu tahta baskılar, elle renklendirilmiş ve ancak erken 18. yüzyılda renkli basılmışlardır. 1850’ye gelindiğinde altın ve gümüşün kullanılması artan zenginliği göstermektedir. Devrin güzel saray fahişelerine odaklanan Japon sanatçılar, lüksü ve çoğu zaman erotizm ve duyarlılığı iletmek için kıvrımlı desenler işlemişler, renkleri kimi zaman tekdüze bloklar halinde kullanmışlardır. Böylece keyifli zamanlara ilişkin çok incelikli ve ayrıntılı imgeler yaratmışlardır. Kabuki tiyatrosunun ve onun sanatçılarının giderek artan güncellikleri de bu baskılar için başka önemli malzeme kaynağı olmuştur; ayrıca ayrıntılı ve özenle çizilmiş arazi manzaraları Japonların doğaya karşı sevgilerini ve hayranlıklarını yansıtmıştır. Amerikan denizcileri

tarafından zorla yeniden pekiştirildikten sonra (1853), bu renkli ve çok dekoratif baskılar, Batı’da çok etkili ve aranır olmuşlardır. Sonuç olarak basılı olanları da içeren Japon yapıtları, Avrupa ve Amerikan piyasalarında sıkça ve bolca yer almıştır (Hollingsworth, 2009: 368).

Ukiyo-e sanatçılarından Katsushika Hokusai *Manga* (Görsel 8) denen on beş resim kitabı yayımladı ve bunlarda, sanatçı olarak yaşamın günlüğünü ortaya koydu. Hokusai’nin, doğayı romantik ve sert bir zanaatkarlıkla canlandırmasına karşılık Hiroşige, peyzajı, öykü öğelerinden kurtaran ve kendini tıpkı bir izlenimci gibi, ışıgın ve mekanın genişliğine veren bir şairdi. Japon estampları 19. yüzyılın ikinci yarısında, Fransız resmi üzerinde çok önemli bir etki göstermiştir (Bazin, 2015: 541-542). Japon baskıların, özellikle Ukiyo-e baskılarının popülerleşmesindeki önemli isimlerden birisi Fransız baskı sanatçısı Felix Braquemond’dur. Sanatçı büyük Japon ustası Hokusai’nin *Manga*’larından oluşan bir karalama defterine sahipti. Kitap Japon sosyal yaşantısının tasvirleriyle doluydu. Hokusai, bu çizimlerde Japon sosyal kültürünün her açıdan ele alınmış tasvirlerini yapmıştı. Kısa bir süre sonra sanatçı gittiği her yerde bu kitabı taşımış, deyim yerindeyse; bir “*kutsal kitap*” gibi yanından ayırmamıştır (Howard, 1997: 204).

Görsel 8: Katsushika Hokusai, *Manga* (15. Bölüm Serisinden),

Ahşap Baskı, 1814-1878.

JAPONİZMİN EMPRESYONİST SANAT AKIMI ÜZERİNE ETKİLERİ

Shogunlar zamanında, Japonya diğer kültürlerden izole edilmiş durumdaydı. Ancak 1867’de Paris Dünya Fuarı’nda Japonlar, kelimenin tam anlamıyla bilim fuarında bir ‘*bomba*’ gibi patlamışlardı. Japonlar Batının dünya görüşünü oryantal gizemle beraber ustaca kullanmışlardır. Yenilik sürekli olarak geçerliydi ve Japonizm bir modaydı. Leydiler kimono giyiyor, salonlarına japon paravanlar koyuyor, çay törenleri yapıyorlardı. Zamanla Japon modası yerini derinlemesine Japon kültürü anlayışına bırakmıştır ki bu ilerde Empresyonistlerin etkilendiği bir fenomen haline gelecekti. Kimi sanatçılar Batı’dan çok uzak olan Japon sanatının vermiş olduğu cazibeden etkilenmişler, çalışmalarında bilinçli olarak sıradan Japon kültür ve sanatına ait olan alçak Japon masalarını veya ağaç işleri gibi objeleri eserleri içerisine katmışlar, evlerini ve atölyelerini bu ürünlerle dekore etmişlerdir.

Rönesans’tan beri süregelen natüralist sanat, 19. yüzyılda Empresyonizm’in açık hava ressamlığıyla son aşamasına varmıştı. Bu aşamada sanat, uçarı izlenimlerin peşinde bir ışık ressamlığına dönüşür. Bu yeni akım 1870’lerde ortaya çıktığı zaman yadırganmıştı. Fakat kısa bir süre içinde sanat yaşamına egemen olmuş ve Empresyonizm’in getirdiği yeni görüş bütün sanatlarca benimsenmiştir (İpşiroğlu, 1993: 19). 1891’de etkili bir eleştirmen olan Roger Marx, Japon sanatının Rönesans’a klasik sanatın etkisi kadar Japon sanatının Empresyonizmde etkili olduğu görüşündeydi. Ernest Chesneau makalesinde (Pariste Japonya), “Serbest kompozisyon anlayışı, formdaki başarı, zengin renk değerleri, original efektler ve yalın anlatım soncunda mükemmel bir sonuç göze çarpmaktaydı”der (Walther-Metzger, 1993: 283). Chesneau, Japon sanatını egzotik olmaktan çok öte bir şey olduğunu söyleyerek Empresyonist sanatçılar hakkında şunları söyler: “Hepsi Japon sanatında doğaya bakış, onu hissediş, anlayış ve yorumlayış biçimlerine bir ilhamdan çok, bir onay bulmuşlardır.” (Aktaran: Coşkun, 1989: 37).

Empresyonist sanatçılar ışığın hiç durmadan değişen görüntülerini yakalamaya tutkun kişilerdir. Işığın etkinliğine içtenlikle bağlı, taze renkleri seven Empresyonistler, tablolarında en küçük detaya önem verilmesini, gölge-ışığın iyi dengelenmesini değişmez sanat kuralı sayan Akademi sanatçıları ve sanat anlayışları gelenekçi sanatçılar paralelinde olan eleştirmenlerce yenilikçi sanatçılar olarak görülmüşlerdir. Aslında Empresyonistler 19. yüzyılın en zengin, en verimli ve ilginç sanat denemesini yapmışlardır. Empresyonist sanatçı doğayı tasvirde tam bir serbestlikle hareket eder; doğanın her türlü görünüşünü gözüne çarptığı gibi, duygularının bu görünüşleri algılayabildiği tarzda tasvir ediyorlardı (Kınay, 1993: 188). Bu akımda, nesnelerin durağan ve kavramsal yanından çok, geçici izlenimleri,

olayların değişkenliğini yakalamaya yönelik genel eğilimdir. Geçici bir anı yakalamaya çalışarak, virgül biçiminde fırça darbelerini açık renk değerlerini, ayrıışık renkleri sistemli bir biçimde kullanarak sis, kar gibi geçici olayları konu edinerek resim anlayışına köklü bir değişiklik getirmiştir. Bu akım ressamı akademizme başkaldırmışlardır. Japon sanatının keşfi (Japonizm), fotoğrafın resim sanatına etkisi, ışığın çözünmesi, Chevreul yasaları, Delcroix'nın yansıma kuramları akımın yerleşmesine katkıda bulunmuştur (Eroğlu, 2003: 139). Batı'da görülmeye başlanan, akademik kurallara aykırı tekniğiyle yenilikçi ressamların ilgisini Japon estampları çekmiştir. Bu estampların yanı sıra porselenler, yelpazeler, kimonolar ve Uzakdoğu'ya özgü başka nesneler de sanatçıların atölyelerini süslemiş, resimlerine konu olmuştur. Yaşamını Paris'te sürdüren Amerikalı ressam James McNeil Whistler gibi bu estampların bire bir konu edinen ressamların yanı sıra estampların biçimsel özelliklerinden –örneğin figürlerin kompozisyonunun ortasında değil kenarlarında yer almasından, dekoratif çizgilerinden ya da kuşbakışı görünümünden-etkilenen Degas, Monet, Pissarro ve Gustave Caillebotte'tan söz edilebilir (Antmen, 2010: 24).

Japon sanatı, Çin sanatının kökeni üzerinde gelişmiş ve aynı yolu yaklaşık bin yıl kadar izlemişti. Fakat Japon sanatçıları, 18. yüzyılda, belki Avrupa baskı resimlerinin etkisiyle, Uzak Doğu sanatının geleneksel motiflerini bırakmışlar, atak imgelemli, kusursuz teknik yetkinlikteki renkli tahta baskılarını konu alarak halk yaşamından sahneler seçmeye başlamışlardı. Japon sanat ustaları bu çok ucuz ürünlere pek değer vermiyorlar ve geleneksel ağır basan tarzı yeğliyorlardı. Japonya, 19. yüzyılın yarısında, Avrupa ve Amerika ile ticaret ilişkisi kurmak zorunda kalınca, çoğu ambalaj kağıdı olarak kullanılan bu baskı resimlerini çay satan dükkanlarda düşük fiyatla bulmak olanaklıydı. Bu baskıları derleyip, onların güzelliklerini değerlendiren ilk sanatçılar, Manet çevresinin can attığı ve ne Akademi kurallarının ne de kalıplarının bozabildiği bir gelenekle karşılaştılar. Japon baskıları, onların, bilinçsiz olarak hala ağırlığını duydukları Avrupa geleneklerinin bu ağırlığının ayırdına varmalarında yardımcı oldu. Japonlar, dünyanın beklenmedik ve alışılmadık görünümünden haz alıyorlardı. Ustaları Hokusai, *Fujiyama Dağı*'nı (Görsel 9), çukruk iskelesinin ardından rastgele görüldüğü biçimde betimliyordu. Utamaro, bir baskının kenarının veya bir perdenin kestiği kimi figürlerini göstermekten çekinmiyordu. Bu kuralı onlar, görüntü hakkındaki bilginin eskimiş egemenliğinin en son sığınağı olarak görüyorlardı (Gombrich, 1992: 416-417).

Görsel 9: Hokusai, Fujiyama ve Kuyudan Su Çeken Adam,

Renkli Tahta Baskı,1834.

Japonya ile Fransa arasında kurulan diplomatik ilişkiler ve bunun bir sonucu olarak Fransa’da Japon sanatıyla ilgili bir çok sergi açılmıştı. Fransız sanatçıları, bu sergiler sayesinde Japon baskılarını ve Utamaro, Hokusai, Hiroshige gibi büyük Japon sanatçıları tanıma fırsatı buldular. Zarif renkleri kadar, merkezden uzaklaşıyormuş izlenimi veren genel görünümü, yalın biçimleri ve resim yöntemiyle Japon baskıları Batılı gözler için alışılmamış ve etkileyici yapıtlardı. Aralarında Manet, Monet, Renoir, Van Gogh, Toulouse-Lautrec, Gauguin ve özellikle Degas, bu arada Sembolistler ve “Nabiler” olmak üzere birçok sanatçı, Japon sanatından etkilendi. Rue de Rivoli’de *La Porte Chinoise* (Çin Kapısı) adlı yeni bir dükkan açılmıştı ve burada genç Empresyonistleri büyüleyen ve etkileri onların birçok yapıtında hissedilen Çin ve Japon baskı sanatına ait örnekler bulunuyordu (Serullaz, 1991: 12-13). Bu sergilerle Japon baskıresmi Avrupa’da tanındı. Özellikle 1867 Paris sergisinde Fransız sanatçıları Ukiyo-e baskıresimlerinden çok etkilendiler. Kısa sürede Ukiyo-e Empresyonistlerin gözdesi oldu ve Art Nouvea’un oluşumunu etkiledi. Claude Monet, Edgar Degas, Henri de Toulouse-Lautrec ve “Nabiler” bu sanatın hayranları ve savunucuları oldular. Estamp adı verilen bu baskıresimlerin etkileri, çoğu sanat tarihçisi ve eleştirmene göre Cezanne’dan Van Gogh’a, Gauguin’dan Munch’a, daha sonra Alman Ekspresyonistlerinden, Viyana Jugendstil’ine kadar geniş bir alanı, dönemi ve farklı akımları kapsamaktadır (Koçak, 2002: 5).

İkinci Empresyonistler Sergisi'nde (1876) Stephane Mallarme'nın 1876 yılında Londra Magazini'nde yazmış olduğu “*Aylık Sanat Eleştirileri*”nde Manet'nin diğer İzlenimci ressamaların grubuna katılmadığını belirtir ve makalesinin başlığını “Empresyonistler ve Edouard Manet” olarak isimlendirir. Makalede Mallarme, Manet için şunları söylemektedir: “*Şimdi Manet ve onun okulu basit renkler kullanıyor, taze ve parlak. Bu renkler tüm yüzeyi aydınlatıyor.*” (Howard, 1997: 85).

Manet'nin “Flüt Çalan Çocuk” (Görsel 10) adlı eseri renk kullanımına verilen ağırlıkla fon, derinlik ve gölgelemenin bir tarafa bırakılmasıyla yeni bir resim anlayışı getiren önemli bir eser olarak dikkat çekmektedir. 1866 tarihli bu eser İzlenimci ressamların büyük ilgi duyduğu Japon estamplarından gelen tesirler ve Japon resminin ilhamıyla yapılmış ve Avrupa resmine yeni bir bakış açısı getirmiştir (Beksaç, 1995: 92).

Görsel 10: Edouard Manet, *Flüt Çalan Çocuk*, 160x97cm, 1911,

Orsay Müzesi, Paris.

Sanatçının *Zola'nın Portresi* (Görsel 11) adlı eserinde Japon sanat ve kültürünün etkilerini açıkça görebiliriz. Çalışma 1868 yılında tamamlanmış ve aynı

yılda Salon sergisinde sergilenmiştir ve güzel eleştiriler almıştır. Zola'nın portresinin hemen yanbaşıda sanatçının *Olympia* ve Sumo kıyafetleriyle bir Japon figürü yer almaktadır. Tavuskuşu tüyü ve oryantal baskılar sanatçının ilgisinin eklektik bir boyutta olduğunu göstermektedir. Yine Manet'nin *The Balcony (Balkon)* adlı çalışması temel olarak Goya'dan alınmıştır ancak Japon resimlerinde olduğu gibi bir hassasiyete sahiptir. Benzer örneklerini Ukiyo-e baskılarında görebiliriz. Japon baskılarında olduğu gibi dış dünyaya ait ve anlık görüntüyü kaydeden bir eserdir. Bu eser diğer birçok eserinde olduğu gibi Japon sanatının izlerini taşımaktadır. Monet'nin Japon kültürüne olan ilgisi Giverny'deki evini ve bahçesini Japon çizgileriyle dekore etmesini sağlamıştır (Howard, 1997: 205, Kleiner vd., 2001: 912).

Görsel 11: Edouard Manet, *Emile Zola'nın Portresi*,

146x114cm, TÜY., 1868, Orsay Müzesi, Paris.

1873'de *Nina de Villard: Yelpazeli Kadın* (Görsel 12) olarak bilinen *Nina de Callias*'ın Portresi'ni yaptı. Burada Frans Hals'ın, büyük Japon oymacılarının ve Empresyonistlere özgü birbirinden ayrı, parçalı fırça vuruşları tekniğinin etkileri bir

arada kullanmıştı. Böylelikle Manet giderek Empresyonizme yaklaşıyor ve açık havada resimler yapıyordu (Serullaz, 1991: 128).

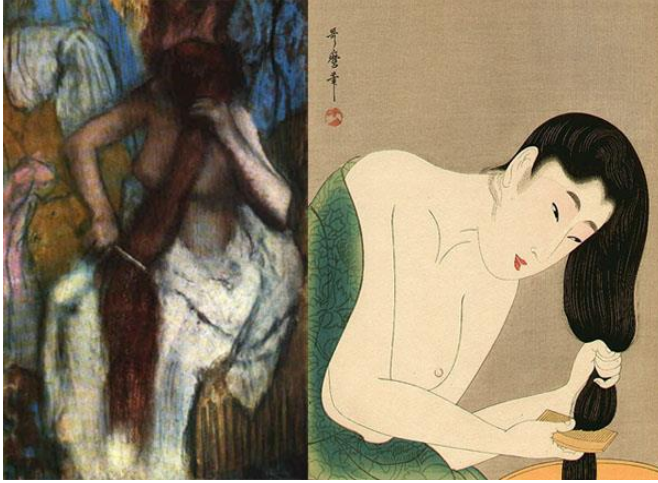
Görsel 12: Edouard Manet, Yelpazeli Kadın, 113x166cm, TüY., 1874, Orsay Müzesi, Paris.

Empresyonist sanatçı Claude Monet, *La Japonaise* ya da *Kırmızı Kimono İçerisinde Bayan Monet* (Görsel 13) isimli çalışmayı yapmıştır. Çalışma tam anlamıyla Japon baskı resmi yapan sanatçıların eserlerinden çıkmış gibidir. Bayan Monet, Kırmızı bir Japon kimonosu giymiş ve elinde bir Japon yelpazesi taşımaktadır. Elbisenin üzerinde Japon tiyatrosunu andıran, samuray kıyafetleriyle bir figür bulunmaktadır. Zeminde ve arka planda bulunan duvar üzerinde Japon yelpazeleri yer almaktadır (Howard, 1997: 85).

Görsel 13: Cloude Monet, Kırmızı Kimonolu Bayan Monet, 1876.

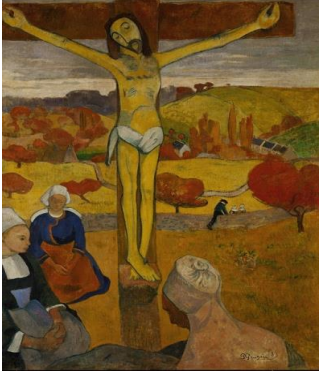
Degas'nın sanat anlayışındaki "modern" yaklaşımda, fotoğrafçılığın ve Japon baskılarının etkisi önemlidir (Serullaz, 1991: 85). Modern sanat dönemlerinin en önemli iki elementinden birisi fotoğrafın bulunuşu diğeri ise Japon sanatının keşfidir. Özellikle Japon baskı resimlerinin gösterdiği geyşalar, oyuncular ve Japon kültürünün diğeri yönleri bu dönem Avrupa insanların ilgisini çekmiştir. Degas her ikisinin de gelişimiyle ilgilenmiştir. Sanatçının çalışmalarının çoğunu balerinler oluşturmaktadır (Lucie-Smith, 1992: 410). Degas'nın yaptığı balerin resimleri büyük oranda merkezden uzaklaşan bir kompozisyona sahiptir ve gelişigüzel figürler dağıtılmış gibidir. Resimlerdeki boşluk bizi figürlere yöneltir. Bu akılcı, resim içerisindeki kompozisyon ve dağılım sanatçının Japon baskılarını dikkatli gözlemi ve onlardan ilham almasından kaynaklanmaktadır (Görsel 14-15) (Tansey, 1986: 859-860).

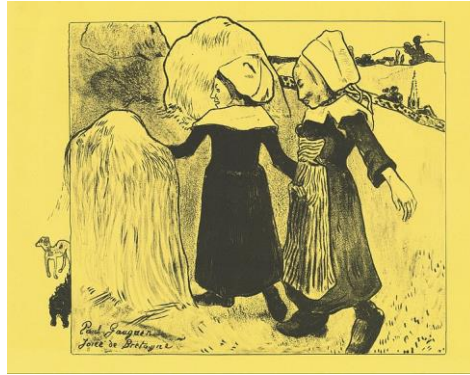
Görsel 14: Edgar Degas, *Saçını Tarayan Kadın*, 1887-90.

Görsel 15: Kitagawa Utamaro, *Shiba Suminoe*, Ukiyo-e, 1795-96.

Post-Empresyonist sanatçılardan Paul Gauguin, 1888’de Van Gogh ile birlikte çalışmış, Van Gogh ona Japon baskılarını tanıtmıştır. 1889-1890 arasında “Sarı İsa” (Görsel 16), “Domuz Çobanı” ve “Bretagne’nın Genç Kızları” (Görsel 17) adlı eserini boyar. Bu eserler sanatçının Japon etkisi altında gerçekleştirdiği Japon estamplarını andıran çalışmalardır (Turani, 2010: 550).

Görsel 16: Paul Gauguin, *Sarı İsa*, 1889, New York.

Görsel 17: Paul Gauguin, *Bretagne'in Kızları*, Taş Baskı, 1889,

National Gallery of Art.

Lautrec'nin sanat esini diğer akademisyenlerin aksine tamamiyle farklıdır. Lautrec akademizm yerine Japon tahta baskıcılığından, Rokoko yerine ise Post-Empresyonistlerden, özellikle de Vincent Van Gogh ve Paul Gauguin'den etkilenmişti (Quintavalle, 1978:7). Whistler'in ve Japon baskılarının esinlediği zarif siyah-beyaz görsel açıklamalar sayesinde tüm Avrupa'ya yayıldı. Fransa'da ise, yeni doğan reklam afişi sanatına benzer araç ekonomisi, Degas'nın yetenekli izdaşı Henri de Toulouse-Lautrec uyguladı (Görsel 18). Lautrec, oylumlamayı ve başka öteki ayrıntıları, sanatın inandırıcılık gücünün arttığı Japon baskılarından öğrenmişti (Gombrich, 1992: 426).

Görsel 18: H.T. Lautrec, Japon Divan, Taş Baskı, 1893.

Görsel 19: H.T. Lautrec, Su Döken Kadın, Taş Baskı, 1896, Dresten

H.T. Lautrec Japon sanatına olan ilgisini Degas ile paylaşmıştır. Onun apartman dairesinde topladığı baskılar ve Japon kültürüne ait egzotik objeler bulunmaktaydı. Görselde görüldüğü onu bir arkadaşı Samuray kıyafeti giymiş şekliyle fotoğraflamıştır (Görsel 20). Sanatçının ne denli Japon tutkusu olduğu fotoğrafta açık olarak görülmektedir. Lautrec'nin tutkusu 1896 yılında sanat galerisi Goupil'de Theodore Duret'nin toplamış olduğu ağaç baskı albümlerini ilk defa görmesiyle başlamıştır. Lautrec birçok baskı resim satın almış ve üzerlerinde oldukça çok eskizler yapmıştır. Sanatçının taşbaskı ve afişlerindeki dramatik basitleştirme incelemiş olduğu Japon baskı resimlerinden kaynaklanmaktadır (Kelder, 1980: 258).

Görsel 20: Samuray Kostümüyle H.T. Lautrec, Fotoğraf, 1889.

Mary Cassatt, *Lamba* (The Lamp) (Görsel 21) adlı çalışmasında dekoratif olarak oluşturulan elinde fanı ve süslü lambasıyla seçkin bir duruş sergileyen bir kadın figürünün portresidir. Işığın yaygın olarak tüm yüzeye dağılması Japon Ukiyo-e' okulunun yapmış olduğu resimleri aklımıza getirir. Sanatçının resim yapış tarzı, kullandığı renkler ve çizgisellik Japon Utamaro'nun yapmış olduğu ahşap baskı resimleriyle benzerlikler göstermektedir (Görsel 22) (Welton, 1993: 57).

Görsel 21: Mary Cassatt, *Lamba*, 1890-91, Yale Üniversitesi Sanat Galerisi.

Görsel 22: Kitagawa Utamaro, *Pipo Tutan Kadın*, Baskı, 1781.

Kuşkusuz Japon kültür ve sanatının etkilerinin Batı'da en çok Van Gogh üzerinde etkili olmuştur. Çok az sayıda sanatçı Japonların yaşam tarzına sahip olabilmıştır; Van Gogh onlardan biriydi. Antwerp'e geri döndüğünde zaten duvarlarını çoktan Ukiyo-e Okulu'nun yapmış olduğu baskılarla doluydu. Bunlar Japon günlük yaşamının konu aldığı ve Batılı tüccarlar tarafından çok ucuza satılan baskılardı. Zamanla Ukiyo-e sanatçıları, Hokusai, Hiroshige ve Utamaro bilinen Japon baskı sanatçıları haline geldi. Onların manzaraları, portreleri, çiçek resimleri ve hayvan çalışmaları Batı sanatının bakış açısına oturdu. Van Gogh'un 1888'de kızkardeşine yazmış olduğu mektupta onun ilk defa Japon işlerinden bahsettiği görülür. Van Gogh mektubunda: “ *Bütün renklerimi yoğunlaştırarak sonuçta yine sükunete ve ahenge ulaşıyorum. Doğada, Wagner'in müziğine benzer bir durum var; kocaman bir*

orquestra tarafından seslendirilse bile mahrem bir yanı var. İnsan resminde güneşli ve renkli etkilerin peşine düşmeyi yeğleyebilir, üstelik ben ileride birçok ressamın tropik ülkelere giderek oralarda çalışacağına inanıyorum. Resimdeki devrimin nasıl bir şey olduğunu anlamak istiyorsan aklına orada burada gördüğümüz o manzaralı ve figürlü Japon resimlerinin canlı renklerini getir. O Japon baskılarından yüzlerce var Theo'yla bende.” Demiştir (Willhelmina'ya 1888) (Antmen, 2010: 29-30).

Van Gogh, Paris'e ilk gittiği yıllarda kışı neredeyse tamamen Siegfried Bing'in dükkanında geçirmiş; ki burası Montmartre'deki dairesine yürüme mesafesinden bir yerdi. O yıllarda yüzlerce Japon Ağaç baskılarını hem Teo hem de kendisi için biriktirmeye başlamıştır. Bu baskıları 1887 baharında Café du Tamborin de sergilemiştir. Mekan Fransız ressamların favori mekanlarından biridir ve Van Gogh bunları yüksek sosyeteyle paylaşmaktan memnundur. Bunlar Japon işleri idi ve o zamanlar bu yeni bir şeydi. Van Gogh kafe sahibi *Agostina Segatori*'nin bir portresini yapmıştır (Görsel 23). Sanatçı kafe sahibi Agostina Segatori'yi tef şeklinde bir masada otururken resmeder. Kafenin ismi bu teflerden gelmektedir: Café du Tambourin. Resimde görüleceği gibi sanatçının toplamış olduğu Japon baskılar duvarları süslemektedir. Kadın düşünceli bir şekilde masada oturmaktadır. Van Gogh bu resminde kadının iç dünyasını tasvir etmiştir. Ressamın duvar yüzeyinde resmettiği Japon baskısı net olarak ele alınmamıştır. Ressam duvardaki baskıları resmi tam olarak resmetmemiş, belirsizlik içerisinde bırakmıştır.

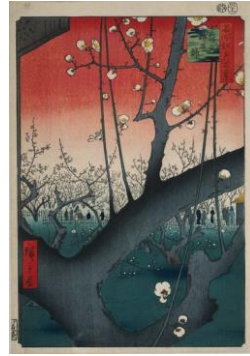
Görsel 23: Vincent van Gogh, *Agostina Segatori*, 1887-88, Van Gogh Museum.

Sanatçının Japon baskı resimlerini çözümlemesi altı ayını almıştır. Onun erken dönem çalışmalarında japon baskı resimlerini kopyaladığı görülür. Van Gogh, üç baskı resmini kopyalayarak eserleri arasına katar. Bunlar kendi koleksiyonundan iki Hiroshige çalışması olan, *Çiçekli Erik Ağacı* (Görsel 24) ve *Yağmurda Köprü*, (Görsel 25) ve diğeri Kesai Eisen tarafından yapılan Oiran'dır. Bilindiği kadarıyla Van Gogh'un denediği ilk Japon baskıları bu çalışmalardır. Böylece Van Gogh bu aşamada Japon kültürü ve baskılarıyla yoğunlaşma deneyimine başlamış olmaktadır.

Görsel 24: Vincent van Gogh, *Çiçekli Erik Ağacı*, TÜY., 1890,

Van Gogh Museum, Amsterdam.

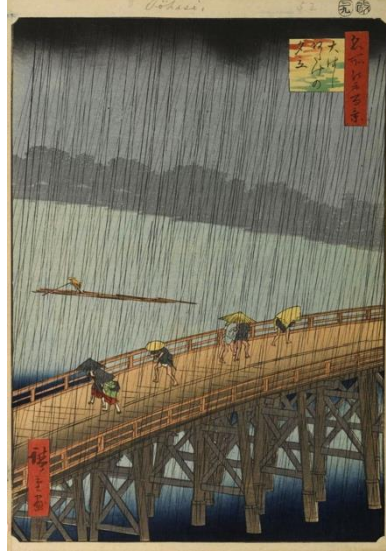

Görsel 25: Utagawa Hiroshige, *Kameido'da Çiçek Açan Bahçe*, 1857.

Sanatçının “*Yağmurda Köprü*” çalışması (Görsel 26), Hiroshige'nin izlenimci versiyonu olarak görülebilir. Sanatçının eseri kuşkusuz Hiroshige'nin “*Osashi Köprüsü ve Atake*” (Görsel 27) adlı çalışmasıyla benzerlikler gösterir. Sanatçı neredeyse orijinaline yakın olarak formları kopyalamıştır. Van Gogh mekan problemini Ukiyo-e ressamlarının estamplarından yararlanarak çözmüştür. Yüzeysel dekoratif üslup ve renklerin derinliksiz saflığı da sanatçıyı büyük oranda etkilemiştir.

Görsel 26: Vincent van Gogh, *Yağmurda Köprü*, TÜY., 1887.

Görsel 27: Utagawa Hiroshige, *Ohashi Köprüsü ve Atake*, 1857.

Japon sanatının evrensel dili formların ifadesinde kuşkusuz çok etkiliydi, bu dille yeni şeylerden bahsetmek mümkündü. Japon resimleri eski olmanın ötesinde Batı sanatı açısından yeni şeyler ifade ediyordu. Van Gogh Japon baskı resimlerini kendi stiliyle ilgili bir kaygı olmaksızın kopyalamıştır. Tuval üzerindeki kalın fırça vuruşları ile tabiki orijinallerinden farklı olduğunu söylemek zordur. Buradaki asıl sorun orijinallerinden transfer edilecek tekniğin nasıl olacağı yönündeydi. Original japon baskı resimleri dikey bir yapı içerisinde sunuluyordu böylece Van Gogh tuval boyutlarını değiştirdi ve ölçülerini Japon ressamalara göre uyarladı. Bu japon resimleri ve yapacağı resimler arasında bir uyum sürecini ihtiva etmekteydi. Benzer problemler diğer ressamları da etkiliyordu; Bernard, Anquetin ve Toulouse-Lautrec gibi. Onların büyük fırça vuruşları bir yandan alan derinliğini zorlarken diğer yandan renklerin dekoratifliğiyle ilgiliydi. Onların herbiri farklı şekilde fırça vuruşlarını seçmişlerdir ancak Van Gogh Japon baskı resimlerinden öğrendiği birçok şeyden dolayı diğer sanatçılardan daha ileri durumdaydı.

Sanatçının iki *Tanguy Portresi* (Görsel 28-29) birbirine çok benzer. İlk olanında gölgeler oldukça gelenekseldir. Arkaplan Japon sanatına ait ağaç baskılarla doludur. Eser oldukça temiz ve ulaşılabilir görülmektedir. Bu resim sanatçının başlangıç dönemlerinde Japon sanatının etkisiyle yaptığı benzer bir çalışmadır. Resimde japon etkisi kişisel üsluptan daha çok öne çıkan bir özelliktir. Arka planda kullanılan çoğu baskı kardeşinin koleksiyonunda bulunan eserlerden oluşmaktadır. Tüm arka planda bulunan figürlere rağmen Tanguy figürü diğerlerinin önünde ikonik bir görüntüyle baskın bir ifadeye sahiptir. Onun bakışlarında ve resmin genelinde derinlik oluşturacak bir yapı yoktur. Eser sanki Japon resmi gibidir. Bu benzerlik Ukiyo-e resimlerinde olduğu gibi tekli figürlere dayanan bir anlayışa sahiptir. Sanatçının ikinci *Tanguy Portresi*'nde Batı sanatı ve etkileri daha belirgindir. Işık gölgenin yoğun olması, derinlik hissi daha belirgindir. Bu çalışmada Van Gogh doğu resim kültürüyle Batı resim kültürünü başarıyla sentezlemiştir (Walther ve Metzger, 1993: 283-299, Kendall, 1999: 79-80).

Görsel 28: Vincent van Gogh, *Tanguy Portresi (İlk)*, TüY., 1887-88.

Görsel 29: Vincent van Gogh, *Tanguy Portresi (İkinci)*, TüY., 1887-88.

SONUÇ

19. yüzyılda gelişen Empresyonist akıma etki eden en büyük kaynaklardan biri Japon kültürü ve sanatıdır. Uzak Doğu'dan gelen Japon malları Avrupa sosyal yaşantısını etkilemiş; başlangıçta moda olarak tabir edeceğimiz bir oryantalist bakış açısı gelişmiştir. Bu bakış açısı sadece gündelik hayatı paylaşan halkı değil aynı zamanda dönemin ressam, şair, tiyatrocu, düşünür vb. sanatçıları da etkilemiştir.

Bugün eserlerine sıkça rastladığımız ve modern zamanların en önemli akımlarından biri kabul edilen Empresyonizm akımı Japon kültür ve sanatından etkilenmiştir. Empresyonist akımı oluşturan sanatçıların Japon sanatını bir çıkış noktası olarak kabul ettikleri, Doğu'nun gündelik hayat ve anlayışına sahip eserlerdeki sanatsal ifade tarzını kendi eserlerine taşımışlardır. Başlangıcında klasik sanat anlayış ve eserlerini inceleyen Empresyonizm akımı, modernist anlayışını gelenekselci Japon baskı sanatı örneklerini inceleyerek oluşturmuştur. Manet'nin kompozisyonlarında, Monet'nin figürlerinde, Degas'nın balerinlerinde, Gauguin'in zengin renk anlayışında, Lautrec'nin afişlerinde, Cassatt'nın figürlerinde ve Van Gogh'un tüm resimlerinde bu yeni, modern anlayışın izlerini açıkça görmek mümkündür.

Bu çalışmada Empresyonizmin günümüz modern sanat anlayışı haline gelmesinde önemi büyük olan Japon kültür ve sanatının Empresyonizm akımı üzerine etkileri incelenmiştir. Konuyla ilgili genel-geçer bilgi herkes tarafından bilinmesine rağmen; Empresyonist anlayışın sadece Batı kaynaklı, Sanayi Devrimi ile ortaya çıkan bir anlayış olmadığı; bu sanata etki eden faktörlerin çok çeşitli ve sanatçılara göre dönemsel farklılıklar oluşturduğu gözlemlenmiştir. Bu sebeple Japon sanatı ve baskı resimleri anlamak ve Empresyonizm üzerine etkilerini incelemek önemli bir hale gelmektedir. Kısmen de olsa bu çalışmanın konuya ışık tutacağını; 19. yüzyıl sanat ve akımlarının fenomenlerinden biri olan Doğu kültür ve sanatının önemiyle ilgili farkındalık oluşturacağı düşünülebilir.

KAYNAKLAR

- ANTMEN, Ahu. 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar. İstanbul: Sel Yayıncılık, Üçüncü Baskı, 2010.
- BAZİN, Germain. Sanat Tarihi. Çev: Selahattin Hilav. İstanbul: Kabalcı Yayınları, Birinci Baskı, 2015.
- BEKSAÇ, Engin. Empresyonizm, Avrupa Sanatına Giriş. İstanbul: Engin Yayıncılık, 1995.
- COŞKUN, Ayfer. Batıda Japonizm. İstanbul: Adam Sanat Yayınlar, Sayı:38, 1989.
- EROĞLU, Özkan. Resim Sanatı Sözlüğü. İstanbul: Nelli Sanat Evi Yayınları, 2. Baskı, 2003.
- GOMBRICH, E. H. Sanatın Öyküsü. İstanbul: Remzi Kitabevi, 4. Basım, 1992.
- HOLLINGSWORTH, Mary. Dünya Sanat Tarihi. Çev: Rengin Küçükeroğlu, Banu Ergüder. İstanbul: İnkılap Yayınları, 2009.
- HOWARD, Michael. Japonisme, Impressionism. London: Thunder Bay Press, 1997.
- HUNTER, Sam ve JACOBUS, John. Modernism and Its Origins in the 19th Century. Modern Art. New York: Daniel Harry N. Abrams, Inc., Publisher, 3rd Edition, 2000.
- İPŞİROĞLU, Nazan-Mazhar. Sanatta Devrim. İstanbul: Remzi Kitabevi, 3. Baskı, 1993.
- KAPOS, Martha. The Impressionists. London: Beaux Arts Editions, 1991
- KELDER, Diane. The Great Book of French Impressionism. New York: Artabras, Second Edition, 1980.
- KENDALL, Richard. Van Gogh's Van Goghs. Washington: National Gallery of Art Publishing, 1999.
- KINAY, Cahit. Sanat Tarihi. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993.
- KIRAN, Hasan. Tarihsel Süreç İçerisinde Japon Baskı Sanatına Bir Bakış. Ankara: Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 2009.
- KLEINER, Fred S., MAMIYA, Christin J., TANSEY, Richard G. Japonism, Gardner's Art Through The Ages. America: Harcourt College Publishers, Eleventh Edition, 2001
- KOÇAK, Gülbin. Ukiyo-e, Eskişehir: Anadolu Sanat, Sayı: 13, 2002.
- LUCIE-SMITH, Edward. Art&Civilization. Singapore: Laurence King Publishing, 1992.
- ÖDEKAN, Ayla. Japonya, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi. İstanbul: Yem Yayınları, İkinci Cilt, 1997.

QUINTAVALLE, Carlo Arturo. Afiş Sanatının Gelişimi. Çev: Yılmaz Aysan. Mimarlık Dergisi, Sayı: 78/2, 1978.

SERULLAZ, Maurice. Empresyonizm Sanat Ansiklopedisi, Çev: Devrim Erbil, İkinci Basım, İstanbul, 1991.

TANSEY, Richard G. The Predominance of Realism, Gardner's Art Through The Ages. America: Harcourt Brace Jovanovich Publishers, Eighth Edition, 1986.

TANSUĞ, Sezer. Resim Sanatının Tarihi. İstanbul: Remzi Kitabevi, 3. Basım, 1995.

TURANI, Adnan. Dünya Sanat Tarihi. İstanbul: Remzi Kitabevi, 14. Basım, 2010.

WALTHER, Ingo F.-METZGER, Rainer. Vincent Van Gogh, Italy: Taschen Press, Volume I, 1993.

WELTON, Jude. Impressionism. London: Dorling Kindersley Press, 1993.

GÖRSEL KAYNAKLAR*

Görsel 1: James Tissot, Japon Banyosu, 1864.

http://en.wikipedia.org/wiki/Japonism#/media/File:James_Tissot_-_La_Japonaise_au_bain.jpg

Görsel 2: James McNeill Whistler, Porselen Ülkesinden Gelen Prenses, 1863-65, Londra.

http://en.wikipedia.org/wiki/Japonism#/media/File:James_McNeill_Whistler_-_La_Princesse_du_pays_de_la_porcelaine_-_brighter.jpg

Görsel 3: Kitagawa Utamaro, Terini Silen Kadın, Ukiyo-e, 1789.

http://tr.wikipedia.org/wiki/Kitagawa_Utamaro#/media/File:Ase_o_fuku_onna2.jpg

Görsel 4: Utagawa Hiroshige, Mandarin Ördüğü, 24x36cm, Renkli Baskı, 1830-1858.

<https://www.google.com/culturalinstitute/asset-viewer/two-ladies-with-a-telescope-from-series-seven-habits-of-grace-and-disgrace/IQG2OsaT5dz-Gg?hl=tr&projectId=art-project>

Görsel 5: Katsushika Hokusai, Kızıl Fuji, 25x38cm, Ahşap Baskı, 1830.

http://en.wikipedia.org/wiki/Fine_Wind,_Clear_Morning

Görsel 6: Suzuki Horunobu, İki Kız, 1750.

http://en.wikipedia.org/wiki/Suzuki_Harunobu#/media/File:Harunobu_2_Pers.jpg

Görsel 7: Katsushika Hokusai, Kanagawa Yakınlarında Büyük Dalga, 25x38cm, Ahşap Baskı, 1830.

http://en.wikipedia.org/wiki/Hokusai#/media/File:Great_Wave_off_Kanagawa2.jpg

Görsel 8: Katsushika Hokusai, Manga (15. Bölüm Serisinden), Ahşap Baskı, 1814-1878.

http://en.wikipedia.org/wiki/Hokusai#/media/File:Great_Wave_off_Kanagawa2.jpg

Görsel 9: Hokusai, Fujiyama ve Kuyudan Su Çeken Adam, Renkli Tahta Baskı, 1834.

GOMBRICH, E. H. (1992). Sanatın Öyküsü. İstanbul: Remzi Kitabevi, 4. Basım. Sayfa:417.

Görsel 10: Edouard Manet, Flüt Çalan Çocuk, 160x97cm, 1911, Orsay Müzesi, Paris.

[http://www.musee-orsay.fr/fr/collections/oeuvres-](http://www.musee-orsay.fr/fr/collections/oeuvres-commentees/recherche.html?no_cache=1&zoom=1&tx_damzoom_pi1%5BshowUid%5D=2484)

[commentees/recherche.html?no_cache=1&zoom=1&tx_damzoom_pi1%5BshowUid%5D=248](http://www.musee-orsay.fr/fr/collections/oeuvres-commentees/recherche.html?no_cache=1&zoom=1&tx_damzoom_pi1%5BshowUid%5D=2484)

4

Görsel 11: Edouard Manet, Emile Zola'nın Portresi, 146x114cm, TÜY., 1918, Orsay Müzesi, Paris.

[http://www.musee-orsay.fr/en/collections/works-in-](http://www.musee-orsay.fr/en/collections/works-in-focus/search.html?no_cache=1&zoom=1&tx_damzoom_pi1%5BshowUid%5D=2281)

[focus/search.html?no_cache=1&zoom=1&tx_damzoom_pi1%5BshowUid%5D=2281](http://www.musee-orsay.fr/en/collections/works-in-focus/search.html?no_cache=1&zoom=1&tx_damzoom_pi1%5BshowUid%5D=2281)

Görsel 12: Edouard Manet, Yel pazeli Kadın, 113x166cm, TÜY., 1874, Orsay Müzesi, Paris.

<http://www.wikiart.org/en/edouard-manet/the-lady-with-fans-portrait-of-nina-de-callias>

Görsel 13: Claude Monet, Kırmızı Kimonolu Bayan Monet, 1876.

HOWARD, Michael (1997). Japonisme, Impressionism. London: Thunder Bay Press. Sayfa:85.

Görsel 14: Edgar Degas, Saçını Tarayan Kadın, 1887-90.

<http://barbaraanneshaircombblog.com/2009/10/07/degas-and-japonisme/>

Görsel 15: Kitagawa Utamaro, Shiba Suminoe, Ukiyo-e, 1795-96.

<https://www.pinterest.com/juliaghirimoldi/utamaro-kitagawa/>

Görsel 16: Paul Gauguin, Sarı İsa, 1889, New York.

http://en.wikipedia.org/wiki/Paul_Gauguin#/media/File:Gauguin_Il_Cristo_giallo.jpg

Görsel 17: Paul Gauguin, Bretagne'in Kızları, Taş Baskı, 1889, National Gallery of Art.

http://en.wikipedia.org/wiki/Paul_Gauguin#/media/File:Gauguin_Il_Cristo_giallo.jpg

Görsel 18: H.T. Lautrec, Japon Divan, Taş Baskı, 1893.

[https://www.moma.org/learn/moma_learning/henri-de-toulouse-lautrec-divan-japonais-](https://www.moma.org/learn/moma_learning/henri-de-toulouse-lautrec-divan-japonais-japanese-settee-)
[japanese-settee-](https://www.moma.org/learn/moma_learning/henri-de-toulouse-lautrec-divan-japonais-japanese-settee-)

Görsel 19: H.T. Lautrec, Su Döken Kadın, Taş Baskı, 1896, Dresten

<http://www.skd.museum/en/special-exhibitions/archive/peinture-a-lessence/index.html>

Görsel 20: Samuray Kostümüyle H.T. Lautrec, Fotoğraf, 1889.

KELDER, Diane (1980). The Great Book of French Impressionism. New York: Artabras, Second Edition. Sayfa: 258.

Görsel 21: Mary Cassatt, Lamba, 1890-91, Yale Üniversitesi Sanat Galerisi.

<https://www.pinterest.com/pin/111464159500855580/>

Görsel 22: Kitagawa Utamaro, Pipo Tutan Kadın, Baskı, 1781.

<http://www.antiquesandfineart.com/articles/article.cfm?request=891>

Görsel 23: Vincent van Gogh, Agostina Segatori, 1887-88, Van Gogh Museum.

http://en.wikipedia.org/wiki/Agostina_Segatori

Görsel 24: Vincent van Gogh, Çiçekli Erik Ağacı, TÜY., 1890, Van Gogh Museum, Amsterdam.

http://en.wikipedia.org/wiki/Almond_Blossoms#/media/File:Vincent_van_Gogh_-_Almond_blossom_-_Google_Art_Project.jpg

Görsel 25: Utagawa Hiroshige, Kameido'da Çiçek Açan Bahçe, 1857.

https://www.brooklynmuseum.org/opencollection/objects/4202/Plum_Estate_Kameido_Kameido_Umeyashiki_No._30_from_One_Hundred_Famous_Views_of_Edo

Görsel 26: Vincent van Gogh, Yağmurda Köprü, TÜY., 1887.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Hiroshige>

Görsel 27: Utagawa Hiroshige, Ohashi Köprüsü ve Atake, 1857.

<http://en.wikipedia.org/wiki/Hiroshige>

Görsel 28: Vincent van Gogh, Tanguy Portresi (İlk), TÜY., 1887-88.

http://en.wikipedia.org/wiki/Portraits_by_Vincent_van_Gogh

Görsel 29: Vincent van Gogh, Tanguy Portresi (İkinci), TÜY., 1887-88.

http://en.wikipedia.org/wiki/Portraits_by_Vincent_van_Gogh

*Not: Görsellere Erişim Tarihi: 28 Mayıs 2015, Saat: 09:00-14:00.